

Stichting Expertisecentrum Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang

Jaarverslag 2020

Het Expertisecentrum Kinderopvang werkt in het belang van het zich ontwikkelende kind aan de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang.

Van, voor en met de sector

Expertisecentrum
Kinderopvang
Pedagogische kwaliteit

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Terugblik 2020	5
2. Communicatie	9
3. Organisatie	12
4. Financieel beheer en interne beheersing	14
5. Jaarrekening 2020	15
Bijlagen	20
Bijlage 1: Wetenschappelijke bronnen per onderwerp	21
Bijlage 2: Alle wetenschappelijke bronnen 2020	24
Bijlage 3: Praktijkvoorbeelden	26
Bijlage 4: Samenstelling ontwikkelteams 2020	27

2020 in het kort

Vanaf 1 januari 2020 is Stichting Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang operationeel. Het Expertisecentrum Kinderopvang richt zich op het optimaliseren van het microniveau van de kinderopvang. Dat betekent: het optimaliseren van de geboden leef- en leeromgeving en dat wat kinderen concreet doen. Daarmee wil het Expertisecentrum pedagogisch medewerkers (meer) bewust maken van hun vakmanschap en hun rol in de brede ontwikkeling van jonge kinderen.

In 2020 is de digitale kennisbank ontwikkeld en is gestart met het vullen van deze kennisbank met wetenschappelijke bronnen en praktijkvoorbeelden. In drie ontwikkelteams hebben pedagogisch professionals zich samen met onderzoekers per thema nieuwe wetenschappelijke inzichten eigen gemaakt, en die vervolgens op basis van praktijkervaringen in de 'pedagogische kennisbasis' vertaald naar het handelen in de praktijk.

Die pedagogische kennisbasis, wetenschappelijke bronnen, praktijkvoorbeelden en tools zijn niet alleen beschikbaar gemaakt voor de sector in de bibliotheek op de website www.expertisecentrumkinderopvang.nl, maar ook gepubliceerd in artikelen in vakbladen en gedeeld in drie webinars waaraan pedagogisch professionals hebben kunnen deelnemen, zodat ook daarmee de kennis actief is verspreid.

In dit jaarverslag niet alleen een terugblik op 2020, maar ook een vooruitblik op 2021. Niemand heeft de coronacrisis kunnen voorzien. En alhoewel er geen directe gevolgen zijn voor het Expertisecentrum, heeft de coronacrisis wel effect gehad op de geplande fysieke bijeenkomsten om kennis te ontwikkelen, te delen en te verbreden.

Voorwoord

Op 2 januari 2020 zat ik alleen achter mijn bureau in mijn thuiswerkplek – ook toen al, want geen kantoor – met een werkplan op hoofdlijnen en bijpassend budget voor twee jaar voor het Expertisecentrum Kinderopvang. Het doel was en is duidelijk: van, voor en met de sector werken aan de pedagogische kwaliteit van kinderopvang.

Grofweg is deze twee jaar verdeeld in vier perioden. Het eerste halfjaar is nodig om de structuur op te zetten en te starten met de ontwikkeling van de inhoud. Het tweede halfjaar, nadat er inhoud begint te ontstaan, start het werken aan de naamsbekendheid. Het derde halfjaar moet het verdienmodel vorm krijgen en het laatste halfjaar begint het werven van 'betalers' voor de periode na de startperiode van twee jaar.

Nog in januari 2020 is gestart met de ontwikkeling van de website, waarvan de digitale bibliotheek en kennis toegankelijk maken de belangrijkste functies zijn. In het eerste kwartaal van 2020 zijn, samen met een klein team, de voorbereidingen getroffen om in de vorm van ontwikkelteams de beoogde vertaling van wetenschappelijke inzichten naar de praktijk te maken. Door de coronacrisis is de daadwerkelijke start daarvan uitgesteld. Maar vanaf juni zijn de resultaten van dit proces zichtbaar in de bibliotheek op de website.

Het is overweldigend hoeveel mensen positief hebben gereageerd op de eerste oproepen mee te werken aan de ontwikkeling van de pedagogische kennisbasis. Allemaal pedagogisch professionals die hun tijd, kennis, ervaring en energie hebben ingebracht. Net zo indrukwekkend is het om te ervaren hoeveel behoefte er is naar die kennis. In oktober 2020 was de inschrijving voor drie webinars met elk maximaal 500 deelnemers in één week volgeboekt.

Dit alles smaakt naar meer. De verwachtingen voor 2021 zijn hooggespannen. Samen met het kleine team, het bestuur en de initiatiefgroep doe ik er alles aan om ook 2021 tot een succesvol jaar te maken en om een duurzaam verdienmodel voor het Expertisecentrum te ontwikkelen.

drs Yvette Vervoort, [directeur Expertisecentrum Kinderopvang](#)

1. Terugblik 2020

Het Expertisecentrum Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang is een initiatief van het bestuur van Stichting Bureau Kwaliteit Kinderopvang (BKK). Het Expertisecentrum werkt in het belang van het zich ontwikkelende kind aan de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang. Het ontwikkelt de kennisbasis voor pedagogische kwaliteit van de kinderopvang in de breedste zin van het woord, onderhoudt deze en brengt deze verder. En het kan met gezag en autoriteit professionals, beleidsmakers en de politiek gevraagd en ongevraagd adviseren.

Op basis van de schets en de opbrengst van gesprekken in 2019 met belanghebbenden is geconcludeerd dat de sector twee behoeften of ambities heeft voor een expertisecentrum voor de kinderopvang. De eerste behoefte is de emancipatie van de sector: het versterken van de positie van de sector kinderopvang in het maatschappelijk debat. De tweede is praktisch en ondersteunend aan de eerste: het realiseren van een kennisbasis. Het uiteindelijke doel is dat het Expertisecentrum zich de rol zal toe-eigenen van de onafhankelijke autoriteit op het gebied van pedagogische kwaliteit van kinderopvang.

Van start

In 2020, het eerste jaar van Expertisecentrum Kinderopvang, is gewerkt aan de invulling van de organisatie, de bemensing, een post- en e-mailadres, bankrekening, functioneel ontwerp van de website en databank met eerste inhoud, de huisstijl, inrichting van de financiële administratie en een communicatieplan.

Bemensing van het team

Het Expertisecentrum Kinderopvang werkt met een flexibel team, bestaande uit een klein kernteam, diverse ontwikkelteams en het bestuur.

Het kernteam bestaat uit:

- Yvette Vervoort, [directeur](#)
- Annika de Haan, [coördinator ontwikkelteams en eindredacteur wetenschappelijke bronnen](#)
- Sjoerdje Postma, [projectondersteuning](#)
- Wanda de Wit, [websitebeheer en projectondersteuning](#)

Mijlpalen

In 2020 zijn de volgende mijlpalen behaald:

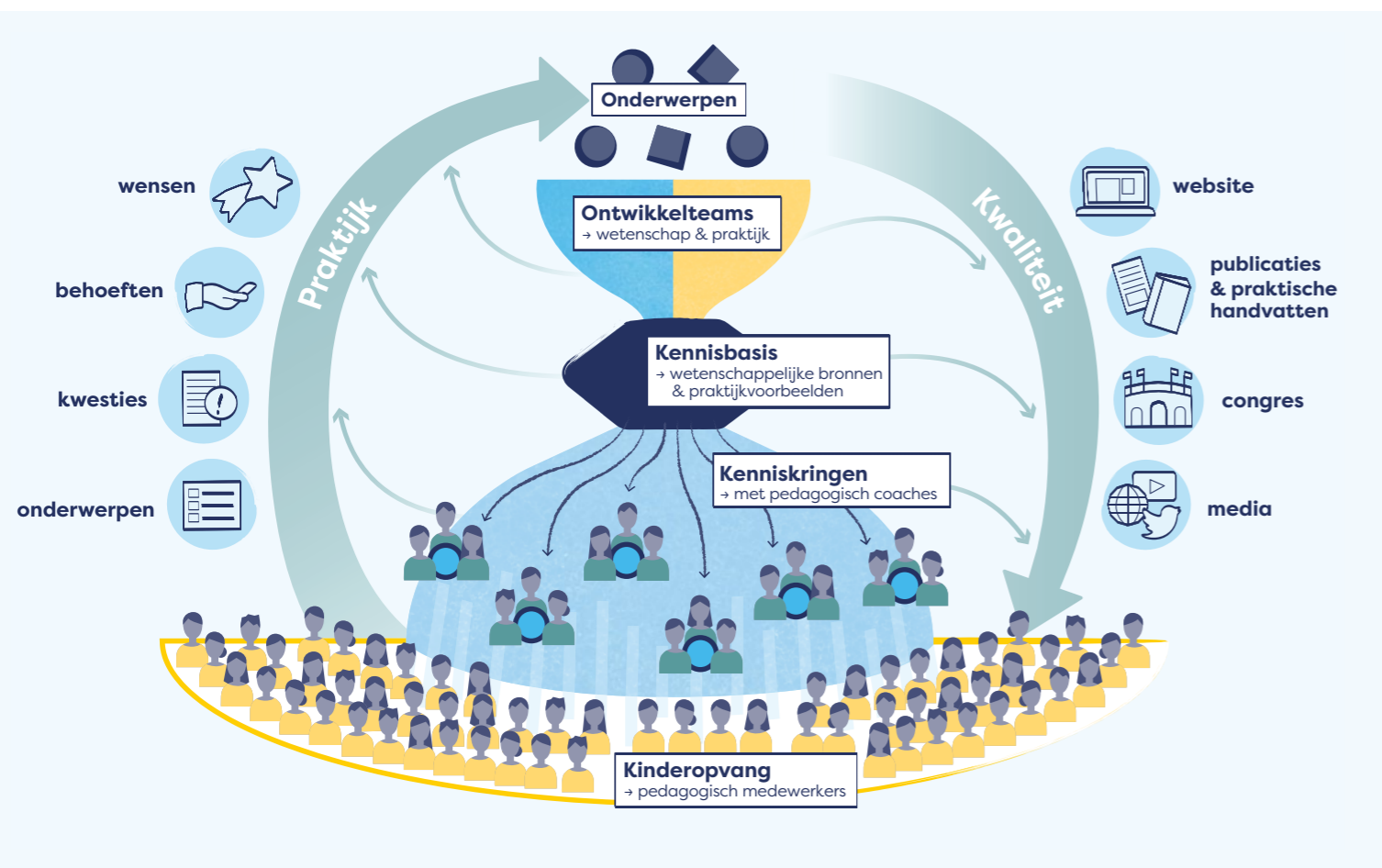
Maand	Mijlpaal
Januari 2020	Start van het Expertisecentrum Kinderopvang.
Februari 2020	Stemmen: Drie onderwerpen voor de pedagogische kennisbasis zijn door de sector gekozen uit een groslijst.
Maart 2020	Corona is de oorzaak van uitstel start ontwikkelteams.
April 2020	Drie ontwikkelteams zijn samengesteld.

Mei 2020	Website is online. Werkdefinitie pedagogische kwaliteit is geformuleerd.
Juni 2020	Start van drie ontwikkelteams: Ruimte voor autonomie van het kind; Onderlinge interacties van kinderen; Talentontwikkeling.
Juli 2020	Benoemen van de leden van de Initiatiefgroep.
September 2020	Start ontwikkelteam Bso. Animatie 'Waarom? Hoe? en Wat?' is online.
Oktober 2020	Gezamenlijke afronding drie ontwikkelteams,
November 2020	Drie webinars: Ruimte voor autonomie van het kind; Onderlinge interacties van kinderen; Talentontwikkeling. 500 deelnemers per webinar.
December 2020	Stemmen voor de twee nieuwe onderwerpen in 2021. Publicatie 2020 als pdf naar alle geregistreerden op de website.

Tabel: Mijlpalen van het Expertisecentrum Kinderopvang in 2020.

Werkwijze

De werkwijze van het Expertisecentrum is gebaseerd op drie pijlers: kennisbasis, ontwikkelteams en kenniskringen, en gericht op kennis ontwikkelen, borgen en beschikbaar maken en verspreiden. Onderstaande infographic brengt de werkwijze in beeld.

Werkwijze van het Expertisecentrum Kinderopvang

Pedagogische kennisbasis

Het Expertisecentrum Kinderopvang ontwikkelt en onderhoudt de kennisbasis voor pedagogisch professionals. Doel is hier alle kennis te verzamelen die pedagogisch professionals minimaal nodig hebben om hun beroep goed en zelfstandig uit te kunnen oefenen. De kennisbasis is gebaseerd op alle wetenschappelijke bronnen en praktijkvoorbeelden.

Om het kader van het Expertisecentrum scherp te krijgen is begonnen met het formuleren van de werkdefinitie voor pedagogische kwaliteit. Deze definitie is afgestemd met pedagogisch professionals en de drie hoogleraren pedagogiek.

De sector zelf heeft de onderwerpen gekozen die in 2020 zijn uitgewerkt: Ruimte geven aan de autonomie van het kind, Onderlinge interacties kinderen en Talentontwikkeling. Die uitwerking is gedaan door ontwikkelteams, bestaande uit één of twee onderzoekers en pedagogen en pedagogisch coaches uit de praktijk. Na overleg met de belanghebbenden is ook een ontwikkelteam gestart om te verkennen wat de buitenschoolse opvang nu is en wat het zou kunnen zijn.

Digitale bibliotheek

Het Expertisecentrum Kinderopvang fungeert ook als kennisarchief voor de sector. In de digitale bibliotheek, op de website, zijn alle wetenschappelijke bronnen en praktijkvoorbeelden passend bij de onderwerpen van 2020 geordend en toegankelijk. De wetenschappelijke bronnen zijn voorzien van een kern. De kern is de publieksvriendelijke beschrijving van de wetenschappelijke inzichten die van belang zijn voor de uitvoeringspraktijk van de kinderopvang.

Eind 2020 zijn in de digitale bibliotheek in totaal 45 wetenschappelijke artikelen, als bron met een kern en 17 praktijkvoorbeelden opgenomen, zie bijlage 1, 2 en 3. De bronnen en praktijkvoorbeelden zijn geordend per onderwerp. Er kan gezocht worden op onderwerp, specifieke bronnen en specifieke praktijkvoorbeelden en op kernwoorden, begrippen die passen bij de definitie van pedagogische kwaliteit.

Ontwikkelteams

Alle informatie, wetenschappelijke inzichten en praktijkvoorbeelden en tools zijn ontwikkeld in ontwikkelteams. Elk ontwikkelteam bestaat uit enkele pedagogisch professionals samen met één of twee onderzoekers. Per onderwerp wisselt de samenstelling van het ontwikkelteam. De onderzoekers leveren de wetenschappelijke bronnen, de professionals praktijkvoorbeelden. Gezamenlijk ontwikkelen zij de kennisbasis van het betreffende onderwerp. De samenstelling van de teams in bijlage 4.

De ontwikkelteams Ruimte geven voor de autonomie van kinderen, Onderlinge interacties en Talentontwikkeling zijn samengesteld uit spontane aanmeldingen. Er waren meer aanmeldingen dan het aantal deelnemers dat per ontwikkelteam kan deelnemen. Daarom is er geselecteerd op: omvang van de organisatie, werksoorten, verdeling over het land, rol in de organisatie en ervaring en betrokkenheid bij het onderwerp. Het team Wat doen we met de bso? is samengesteld op uitnodiging. Dit omdat er gezocht is naar bso's die op een verschillende manier onderscheidend zijn in hun praktijk ten opzichte van een standaard bso.

Kenniskringen

In een kenniskring vindt kennisoverdracht en verbreding en verdieping van de pedagogische kennisbasis plaats. Beoogde deelnemers zijn pedagogisch coaches.

Plan was om in 2020 voor twee onderwerpen, Ruimte geven de autonomie van kinderen en Onderlinge interacties, te starten met drie kringen in Leeuwarden, Utrecht en Eindhoven. De kenniskringen zijn echter nog niet gestart. Bij navraag bij een aantal bestuurders van kinderopvangorganisaties en deelnemers aan de ontwikkelteams blijkt dat:

- de coronakwestie veel tijd en aandacht vraagt binnen de organisaties en er daardoor minder aandacht is voor kwaliteitsontwikkeling;
- pedagogisch coaches, de beoogde deelnemers aan de kenniskringen, ingezet worden op de groepen waardoor zij niet vrijgemaakt kunnen worden voor kennisontwikkeling;
- de kenniskringen onvoldoende bekend zijn bij de beslissers.

Op basis hiervan is besloten met de kenniskringen te starten in september 2021. Hopelijk is de coronacrisis dan achter de rug. Vanaf begin 2021 is er een wervingstraject om deelnemers te werven.

Webinars

In plaats van een 1-daags congres in november zijn drie webinars georganiseerd. Door de coronamaatregelen was een fysieke bijeenkomst niet mogelijk.

De drie webinars, aansluitend bij de onderwerpen van 2020, waren een succes. In korte tijd hebben de inschrijvingen het maximum aantal deelnemers van 500 per webinar bereikt.

Feitelijk hebben per webinar bijna 400 mensen deelgenomen.

Per webinar heeft de betrokken onderzoeker een toelichting gegeven op de wetenschappelijke bronnen en is de vertaling naar de praktijk besproken in een panel. Het panel is samengesteld uit een afvaardiging van de ontwikkelteams. De webinars waren zoveel mogelijk interactief gemaakt door polls en deelnemers konden vragen stellen.

De spontane reacties na afloop waren enthousiast. Voor het overgrote deel waren de deelnemers pedagogisch-coaches. Aan deelname aan de webinars waren geen kosten verbonden. Een samenvatting van de webinars is beschikbaar op de website.

Pedagogische praktijk in Beeld

KindeRdam en NJi hebben op basis van de inspectiekaders van de GGD een zelfevaluatie-instrument ontwikkeld: Pedagogische praktijk in Beeld. Nu het instrument is ontwikkeld en getoetst is in de praktijk, willen zij het instrument overdragen aan een onafhankelijke, niet-commerciële partij. Al in 2019, het voorbereidingsjaar voor het Expertisecentrum, is door KindeRdam ingebracht dat het Expertisecentrum wellicht de juiste partij zou kunnen zijn. Vanaf de zomer 2020 zijn gesprekken gevoerd om te verkennen of en welke mogelijkheden er zijn. Eind 2020 is afgesproken concreet te maken welke verwachtingen en voorwaarden nodig zijn om te komen tot een intentieverklaring.

2. Communicatie

Communicatie is een belangrijke pijler van het Expertisecentrum Kinderopvang. Het doel van deze communicatie is enerzijds het schragen van de kennis en het zelfbewustzijn van de professionals in de kinderopvang (intern) en anderzijds het uitdragen van de betekenis en het belang van kinderopvang voor het kind, de familie en de maatschappij (extern). De blik van het Expertisecentrum is intern en extern gericht: op de sector zelf en op het omliggende professionele veld en het maatschappelijk publiek.

De primaire doelgroep van het Expertisecentrum zijn de pedagogisch coaches. In de praktijk zijn dat mbo-plus-, hbo- en wo-opgeleide pedagogisch coaches en beleidsmedewerkers met voldoende achtergrond en niveau om zich wetenschappelijke kennis eigen te maken en deze te vertalen naar handelen in de praktijk. Pedagogisch coaches zijn in meer of mindere mate verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het pedagogisch beleid in de kindercentra en zien toe op de uitvoering. Daarmee zijn zij de belangrijkste 'ingang' om de uitvoerende medewerkers te bereiken.

Zichtbaarheid

Na de zomer van 2020 is begonnen met het werken aan naamsbekendheid van het Expertisecentrum. Er is immers eerst inhoud nodig om aan de naamsbekendheid te kunnen gaan werken.

Concreet zijn er aankondigingen van activiteiten gedaan in de vakbladen, Management Kinderopvang en BBMP. In BBMP verschijnt een reeks van vier artikelen over het Expertisecentrum. Het eerste artikel over de start, het doel en de werkwijze van het Expertisecentrum is inmiddels gepubliceerd.

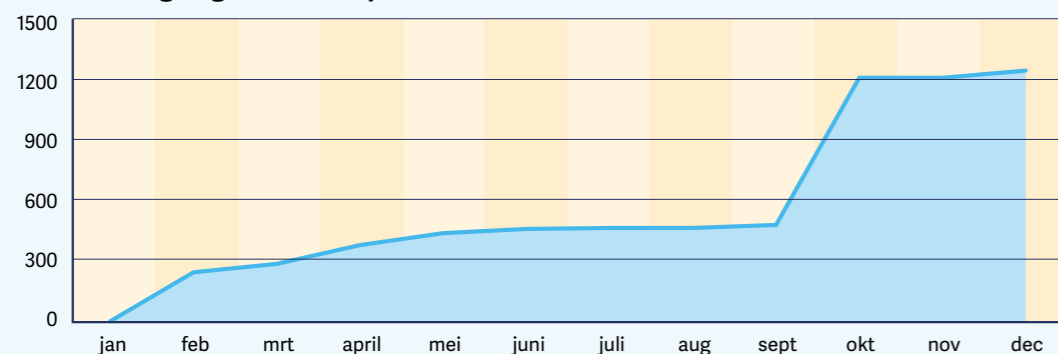
De website van het Expertisecentrum biedt de mogelijkheid tot registratie. Geregistreerden ontvangen met regelmaat berichten waarmee zij op de hoogte worden gehouden van ontwikkelingen en nieuwe activiteiten. Dezelfde informatie is ook gepubliceerd op de eigen LinkedIn en Facebook pagina van het Expertisecentrum.

Cijfers

Voor de externe communicatie met de doelgroep maakt het Expertisecentrum gebruik van de volgende communicatiekanalen: de website, LinkedIn en Facebook. Bezoekcijfers en aantal volgers zijn te zien in de grafieken op de volgende pagina.

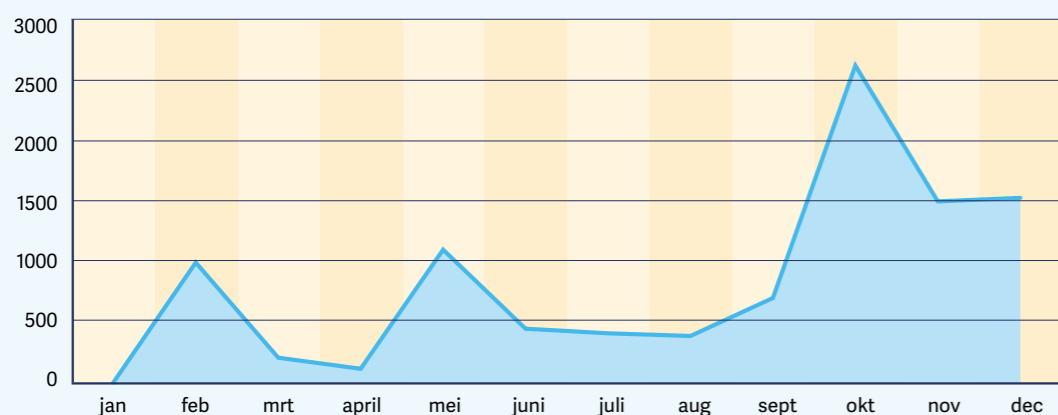
Cijfers communicatiekanalen

aantal geregistreerden op de website

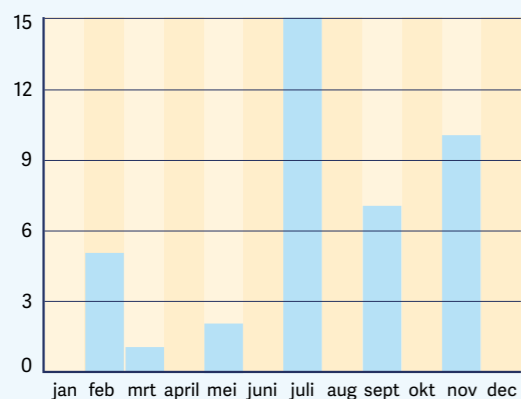
Totaal 2020:
1255

aantal unieke bezoekers website per maand

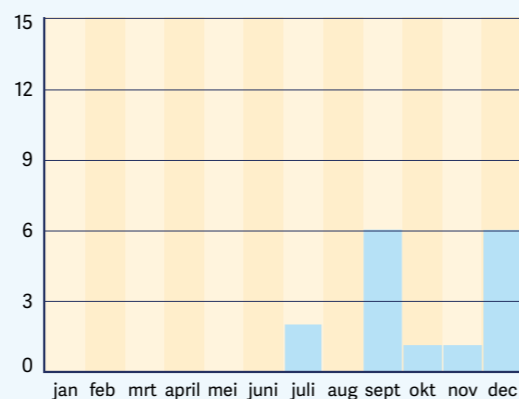
Totaal 2020:
9950

aantal wetenschappelijke bronnen op de website

Totaal 2020:
40

aantal praktijkvoorbeelden op de website

Totaal 2020:
16

meest bezochte pagina per maand

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul
0	/stemmen /home	/home /onderwerpen	/onderwerpen /onderwerpen pedagogische kwaliteit	/onderwerpen pedagogische kwaliteit /over ons	/onderwerpen pedagogische kwaliteit /bibliotheek	/onderwerpen /over ons
aug	sep	okt	nov	dec		
/blogs /onderwerpen	/praktijkvoorbeelden /talentontwikkeling	/agenda /onderwerpen	/agenda /onderwerpen	/stemmen /onderwerpen		

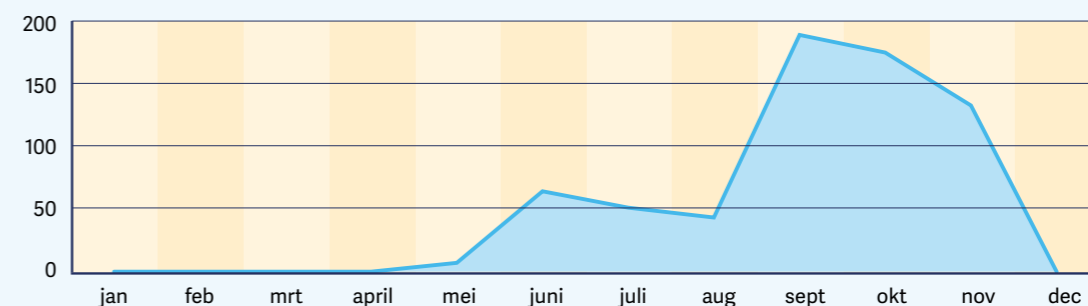
Ontwikkelteams en kenniskringen

	jan	feb	mrt	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
aantal ontwikkelteams	0	0	0	3	3	3	3	3	3	4	1	1	4
aantal kenniskringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Berichten en artikelen

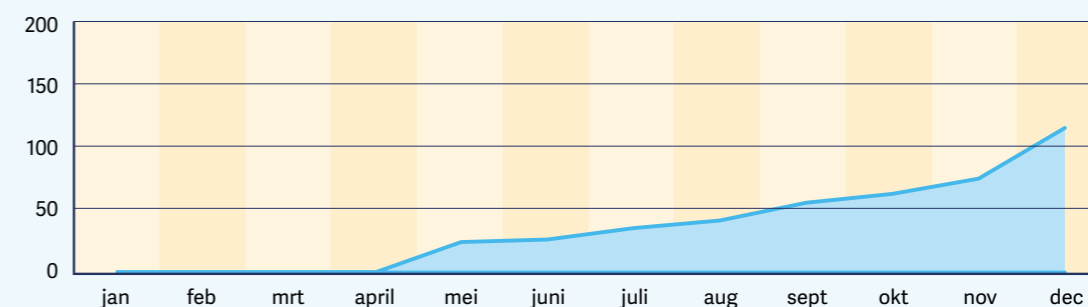
	jan	feb	mrt	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
aantal verzonden berichten (op pagina berichten website)	1	3	0	1	1	0	1	0	1	4	1	2	15
aantal artikelen in (vak)bladen	1	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1		6

aantal bezoekers LinkedIn per maand

Totaal 2020:
653

aantal bezoekers Facebook per maand

Totaal 2020:
431

3. Organisatie

Het Expertisecentrum Kinderopvang is een onafhankelijke organisatie die werkt in het belang van het zich ontwikkelende kind aan de pedagogische kwaliteit van kinderopvang. Door steeds samen te werken met pedagogisch professionals uit de sector is er een continue inbreng vanuit de sector. De verbinding met de wetenschap is structureel door de inzet van onderzoekers bij het formuleren van de pedagogische kennisbasis.

In 2020 hebben in totaal 37 pedagogen/pedagogisch professionals en 7 onderzoekers bijgedragen aan de kennisbasis.

Stichting

Het Expertisecentrum Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang is een stichting.

Het bestuur bestaat uit drie leden die zitting hebben op persoonlijke titel en kennis en gezag inbrengen:

- Cees van Stijn, [voorzitter](#)
- Nienke Willering, [secretaris](#), [penningmeester](#)
- Eddy Brunekreeft, [lid](#)

Het bestuur heeft in 2020 zeven keer vergaderd. Tussentijds is het bestuur per mail op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en is er overleg en afstemming geweest.

Directie

De directeur is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en operatie van het Expertisecentrum en heeft kennis, ervaring en een netwerk in de kinderopvang en aanpalende sectoren als onderwijs en zorg.

Yvette Vervoort heeft in 2020 de rol van directeur vervuld en de daarbij horende taken uitgevoerd.

Medewerkers

De medewerkers zijn gekwalificeerd voor de het lezen, ordenen en samenvatten van wetenschappelijke artikelen, het verrichten van administratieve werkzaamheden, het beheer van de website, tekstredactie en vormgeving. De medewerkers zijn vermeld op de website onder team.

Initiatiefgroep

De initiatiefgroep functioneert als 'kritische vriend' en sparringpartner in de ontwikkeling van het Expertisecentrum. In 2020 is de initiatiefgroep samengesteld uit wetenschappers en een ondernemer kinderopvang:

- Annerike Boland, [lector Jonge Kind](#), [IPabo Amsterdam](#)
- Ruben Fukkink, [buitengewoon hoogleraar kinderopvang UvA](#)
- Robert Sanger, [bestuurder Sinne kinderopvang](#)

De initiatiefgroep heeft in 2020 drie keer overleg gehad.

Netwerken

Het Expertisecentrum wil in samenhang en afstemming werken met belanghebbenden en betrokkenen. Daartoe zijn twee netwerken samengesteld: het Netwerk Belanghebbenden en de Kring Betrokkenen.

Het Netwerk Belanghebbenden bestaat uit vertegenwoordigers van belangenorganisaties van ouders, ouders en medewerkers. Van de werknemersbonden zijn (nog) geen vertegenwoordigers aangesloten, deels door personele wisselingen daar.

Deelnemers zijn:

- Beroepsvereniging directeuren kinderopvang
- Belangenvereniging ouders in de kinderopvang
- Brancheorganisatie Kinderopvang
- Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang
- Branchevereniging ondernemers kinderopvang
- Pedagogisch professionals in de kinderopvang
- Sociaal werk Nederland
- Voor werkende ouders

De functie van het Netwerk Belanghebbenden is tweeledig. Op de eerste plaats kan het Netwerk, vanuit de positie die zij inneemt in de sector kinderopvang, suggesties doen voor onderwerpen die het Expertisecentrum aanpakt. Op de tweede plaats fungeert het Netwerk als communicatiekanaal: de betrokken organisaties worden door het Expertisecentrum geïnformeerd over de bevindingen en resultaten.

Het bevorderen van de (pedagogische) kwaliteit van de kinderopvang is een doelstelling van alle in het Netwerk Belanghebbenden deelnemende organisaties. Het Expertisecentrum claimt geen alleenrecht op dit terrein; de focus op pedagogische kwaliteit en de resultaten die dit oplevert, kunnen betekenis hebben voor de realisatie van de brede doelstelling van alle betrokken organisaties.

De Kring Betrokkenen bestaat uit vertegenwoordigers van organisaties die elk op hun eigen manier ook werken aan de kwaliteit van de kinderopvang. Deze kring groeit nog organisch. Het Expertisecentrum Kinderopvang en de hieronder genoemde organisaties hebben structureel overleg om elkaar te informeren over hun activiteiten.

Deelnemers zijn:

- Childcare International
- Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang
- Stichting Groen Cement
- Stichting Leerplan ontwikkeling
- Nederlands Centrum Jeugdgezondheid
- Sardes
- Kenniscentrum Sport en Bewegen
- Nederlands Jeugdinstuut
- Waarborgfonds Kinderopvang

De beide netwerken zijn in 2020 elk één keer bij elkaar geweest. Er is gedurende het jaar individueel contact geweest met de leden van de netwerken, met name met betrekking tot de communicatie.

4. Financieel beheer en interne beheersing

Voor 2020 en 2021 is een start budget beschikbaar voor het Expertisecentrum Kinderopvang van in totaal € 532.180,=

Dit budget is opgebouwd uit drie elementen:

1. Een startsubsidie van het ministerie SZW voor de ontwikkeling en het verzamelen van de eerste content van de digitale database; € 170.420,=.
2. Startup-investering door een aantal aanbieders van kinderopvang; € 86.760,=, bedoeld voor de 'broedkamer'.
3. Middelen van BBK; € 275.000,= voor de algemene organisatiekosten en communicatie.

De begroting voor 2020 en 2021 die gebaseerd is op dit budget, is vastgesteld door het bestuur van het Expertisecentrum. Per trimester is tijdens reguliere bestuursvergaderingen een stand van zaken van de uitgaven besproken. De directeur bereidt samen met het administratiekantoor de maandelijkse betalingen voor. De penningmeester akkoorddeert.

De voor 2020 geplande activiteiten zijn deels als gevolg van de Corona-crisis in een aangepaste vorm uitgevoerd: geen kantoorruimten gehuurd, uitstel van de start van ontwikkelteams en kenniskringen, webinars in plaats van een congres.

In 2020 is minder uitgegeven dan begroot als gevolg van het niet aangaan van een huurcontract en het niet kunnen doorgaan van een aantal voorgenomen activiteiten in verband met Corona. Medio 2020 is dit onderkend en is besloten een vierde ontwikkelteam te starten. De kosten hiervan vallen in 2021.

In 2020 is gewerkt vanuit het besef dat er geen zekerheid is van structurele financiering na twee jaar. Daarom zijn er geen medewerkers in loondienst aangetrokken. De werkzaamheden zijn volledig uitgevoerd door de inhuur op jaarbasis van professionals op basis van hun kennis en ervaring. En er zijn geen langlopende verplichtingen aangegaan. Mede als gevolg van de coronacrisis is er geen kantoorruimte gehuurd. Indien nodig en mogelijk zijn er ruimten, inclusief catering, gehuurd voor fysieke bijeenkomsten van de ontwikkelteams.

Ook in 2020 is verkend welke mogelijkheden er zijn voor een verdienmodel. Vooralsnog lijkt een abonnement-systeem het meest kansrijk. In 2021 is het ontwikkelen van een concreet verdienmodel prioriteit.

5. Jaarrekening 2020

In de jaarrekening is bij de baten onderscheid gemaakt tussen subsidie en investeringen uit de sector. De subsidie wordt maandelijks overgemaakt door het Ministerie van SZW. De eenmalige investering uit de sector is betaald in december 2019/januari 2020. Van het totale bedrag is 50% opgenomen in de begroting 2020.

Startsubsidie Ministerie SZW

De lasten voor de gesubsidieerde activiteiten zijn, conform de subsidieaanvraag, uitgesplitst in: A Technische realisatie kennisbank; B verzamelen wetenschappelijk content; C verzamelen praktijkvoorbeelden en D toevoegen content aan databank.

Technische realisatie (activiteit A)

De technische realisatie, activiteit A, is conform de aanvraag uitgevoerd: een digitale kennisbank met wetenschappelijke artikelen, de bronnen en praktijkvoorbeelden. Alles met meerdere zoekfuncties: onder andere op basis van kernwoorden en per onderwerp.

Wetenschappelijke content (activiteit B)

In de subsidieaanvraag staat: 'Al tijdens de ontwikkelfase van de kennisbank start het verzamelen van de content: relevante wetenschappelijke artikelen, nationaal en internationaal op het gebied van pedagogische kwaliteit in de brede zin van het woord. In december 2021 bestaat de content uit ten minste 500 relevante wetenschappelijke artikelen.'

In de praktijk is dit wat anders uitgewerkt. Het vullen van de databank met 'losse' artikelen lijkt in de praktijk niet effectief. Want wie gaat er zomaar in een databank kijken? Op zoek naar wat? Om de databank focus en actualiteit te geven is er daarom voor gekozen naar artikelen te zoeken die passen bij de door de sector gekozen onderwerpen: onderwerpen, binnen het kader van pedagogische kwaliteit, die op dit moment aandacht van de sector vragen (zie ontwikkelteams op blz. 27).

De ervaring in 2020 met de eerste vier onderwerpen leert dat er voor een specifiek onderwerp op het gebied van pedagogiek in de kinderopvang, heel weinig wetenschappelijk onderzoek is gedaan dat ook ongeveer past bij de Nederlandse situatie. Op zich is dit overigens ook al een constatering. Het gevolg ervan is wel dat het oorspronkelijke doel van 500 gepubliceerde relevante wetenschappelijke artikelen in de databank niet haalbaar is.

De wetenschappelijke content is verzameld en bewerkt door onderzoekers, promovendi of al gepromoveerden. De ervaring tot nu toe is dat er per onderwerp ongeveer 10 relevante artikelen te vinden zijn. In de databank zijn niet alleen de artikelen opgenomen. Alle artikelen zijn voorzien van een kern in het Nederlands. Een kern is niet hetzelfde als een samenvatting. In de kern zijn in toegankelijke taal de wetenschappelijke inzichten voor het betreffende onderwerp 'vertaald' naar de Nederlandse uitvoeringspraktijk. Door steeds deze kern toe te voegen, zijn de wetenschappelijke inzichten 'makkelijker' toegankelijk. En om te voorkomen dat

er alleen 'losse' wetenschappelijke inzichten in de databank zijn te vinden, is er per onderwerp een pedagogische kennisbasis geformuleerd, gebaseerd op alle wetenschappelijke inzichten en praktijkvoorbeelden van dat onderwerp.

En alhoewel er minder artikelen zijn gepubliceerd in de databank dan in de aanvraag genoemd, is door de extra informatie die per artikel is toegevoegd het in de aanvraag begrote aantal uren voor 2020 volledig benut.

Praktijk content (activiteit C)

In de subsidieaanvraag staat: 'De 7 pedagogen gaan op zoek naar praktijkvoorbeelden van de 3 geselecteerde onderwerpen en maken een beschrijving van de praktijk. Zij onderzoeken of en welke wetenschappelijke onderbouwing er is voor de betreffende voorbeelden.'

En: 'De pedagogen beoordelen de praktijkvoorbeelden op basis van een bezoek aan de locatie, gesprekken met de daar werkzame pedagogisch professionals en indien mogelijk de ouders.'

Deze activiteit is uitgewerkt door in april 2020 per onderwerp een ontwikkelteam samen te stellen van per team ongeveer 10 pedagogen/pedagogisch coaches. Het onderzoek naar de wetenschappelijke bronnen is uitgevoerd door onderzoekers, verbonden aan een universiteit of hogeschool (zie de tekst onder 'Wetenschappelijke content (activiteit B)'). De universiteitsbibliotheken zijn alleen toegankelijk voor personen die verbonden zijn aan een universiteit. De pedagogen hebben niet de juiste competenties om deze research te doen.

Het in de aanvraag genoemde bezoek aan het praktijkvoorbeeld is echter niet mogelijk in deze coronacrisis. De pedagogen/pedagogisch coaches hebben daarom vanuit hun praktijkervaring gereflecteerd op de wetenschappelijke bronnen en met elkaar praktijkervaringen gedeeld en geanalyseerd. Deze gevolgde werkwijze in de ontwikkelteams is een goed alternatief voor het locatiebezoek. Gelet op de huidige situatie met betrekking tot de coronapandemie verwacht ik dat ook in 2021 er geen sprake zal zijn van locatiebezoeken.

Begrote bijdragen derden

In de subsidieaanvraag zijn bijdragen derden opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de aannahme van een aantal uren inzet door professionals/wetenschappers tegen een uurtarief. De bijdragen van derden in 2020 bij wetenschappelijke content zijn de uren van de hoogleraren die feedback hebben gegeven op de definitie van pedagogische kwaliteit. De bijdragen van derden bij verzamelen content praktijk zijn de uren die door pedagogen/pedagogisch coaches ingezet zijn om mee te werken aan de ontwikkelteams.

In 2020 is er al bijna drie keer zoveel bijgedragen aan het verzamelen van de content voor de praktijkvoorbeelden dan begroot voor 2020 en 2021 samen. Dit toont de grote behoefte in en betrokkenheid van de sector om wetenschappelijke inzichten te vertalen naar de praktijk. En ook om de eigen kennis en ervaring beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken.

Investering uit de sector

De sector financiert de broedkamer. Daar vindt in ontwikkelteams de vertaling van wetenschappelijke inzichten naar de praktijk plaats.

Broedkamer

De kosten die gemaakt zijn, bestaan uit de inzet voor alles wat nodig is om de onderwerpen te kunnen bepalen, de ontwikkelteams te kunnen samenstellen, de onderzoekers te vinden en te begeleiden, een programma te maken en elk team vier dagen te begeleiden en tussentijds contact te hebben met de deelnemers.

Middelen BKK

De activiteiten die hieronder zijn genoemd zijn gefinancierd met de middelen van BKK.

Organisatie, ontwikkeling en communicatie

Het beschikbare budget van BKK is bedoeld en gebruikt voor de opzet en de uitvoering van de organisatie, overleggen met het bestuur en de initiatiefgroep, het opzetten en onderhouden van een netwerk, de algehele coördinatie en communicatie.

In 2020 zijn ook de kosten voor de webinars en het Jaaroverzicht 2020 uit deze middelen gefinancierd.

Activiteiten

Als gevolg van de coronacrisis kon het geplande congres, de werkplaats, in 2020 niet doorgaan. In plaats daarvan zijn drie webinars georganiseerd.

In het Jaaroverzicht 2020 zijn op een toegankelijke manier wetenschappelijke inzichten en praktijkvoorbeelden gepubliceerd. Het Jaaroverzicht 2020 is als pdf gestuurd naar alle geregistreerden op de website en is ook te downloaden op de website. Een hardcopy versie is gestuurd naar alle financiers, belanghebbenden en betrokkenen en deelnemers aan de ontwikkelteams.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2020

	Realisatie 2020	Begroting 2020	Vershil 2020	Realisatie 2019
	€	€	€	€
5. Subsidiebatens				
Nederlandse overheidssubsidie	68.172	68.172	-	559.000
6. Investeringsen uit de sector				
Investeringsen uit de sector	43.380	43.380	-	-
Besteed aan de doelstellingen				
7. Doelstelling				
A Technische Realisatie Kennisbank	35.337	56.020	-20.683	-
B Verzamelen Wetenschappelijke Content	32.025	37.200	-5.175	-
C Verzamelen Praktijkvoorbeelden	13.745	26.000	-12.255	-
D Toevoegen Content Databank	281	1.600	-1.319	-
Broedkamer	25.148	31.500	-6.352	-
Inkopen/inhuur algemeen	75.721	66.600	9.121	563.000
	182.257	218.920	-36.663	563.000
Personeelsbeloningsen				
8. Lonen en salarissens				
Bruto lonens	-	-	-	9.000
9. Overige bedrijfslastens				
Huisvestingslastens	8.259	20.000	-11.741	-
Kantoorlastens	11.413	15.000	-3.587	61.000
Algemene lastens	5.772	30.000	-24.228	69.000
	25.444	65.000	-39.556	130.000
<u>Huisvestingslastens</u>				
Huur onroerende zaak	600	9.000	-8.400	-
Schoonmaakkostens	-	5.000	-5.000	-
Overige huisvestingslastens	7.659	6.000	1.659	-
	8.259	20.000	-11.741	-
<u>Kantoorlastens</u>				
Kantoorbehoefte	708	5.000	-4.292	61.000
Drukwerk	1.080	5.000	-3.920	-
Automatiseringslastens	1.865	-	1.865	-
Overige kantoorlastens	7.760	5.000	2.760	-
	11.413	15.000	-3.587	61.000

Samenstellingsverklaring afgegeven

	Realisatie 2020	Begroting 2020	Vershil 2020	Realisatie 2019
	€	€	€	€
Algemene lastens				
Accountantskostens	5.743	10.000	-4.257	64.000
Accountantskostens vorig boekjaar	-3.042	-	-3.042	-
Advieslastens	660	10.000	-9.340	3.000
Verzekeringens	177	-	177	-
Overige algemene lastens	2.234	10.000	-7.766	2.000
	5.772	30.000	-24.228	69.000
Financiële batens en lastens				
10. Rentebatens en soortgelijke opbrengstens				
Rente Ministerie van SZW	459	-	459	-
11. Rentelastens en soortgelijke lastens				
Rente en kostens bankiers	-422	-	-422	-

Samenstellingsverklaring afgegeven

Bijlagen

Bijlage 1

Wetenschappelijke bronnen per onderwerp

Bijlage 2

Alle wetenschappelijke bronnen 2020

Bijlage 3

Praktijkvoorbeelden

Bijlage 4

Samenstelling ontwikkelteams 2020

Bijlage 1

Wetenschappelijke bronnen per onderwerp

	Wetenschappelijke bronnen in 2020	Auteur
Onderwerp		
Pedagogische kwaliteit		
1	Activity settings and daily routines in preschool classrooms: Diverse experiences in early learning settings for low-income children	Allison Sidle Fuligni, Carollee Howes, Yiching Huang, Sandra Soliday Hong en Sandraluz Lara-Cinisomo 2012
2	Activity settings in toddler classrooms and quality of group and individual interactions	Carolina Guedes, Joana Cadima, Teresa Aguiar, Cecília Aguiar en Clara Barata 2020
3	Ontwikkelingen in de kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang op basis van de gecombineerde metingen 2017-2019	Pauline Slot, IJsbrand Jepma, Paulien Muller, Boudine Romijn, Celeste Bekkering en Paul Leseman 2019
4	Overview of European ECEC curricula and curriculum template	Kathy Sylva, Katharina Ereky-Stevens en Ana-Maria Aricescu 2015
5	European Framework of Quality and Wellbeing Indicators	Thomas Moser, Paul Leseman, Edward Melhuish, Martine Broekhuizen en Pauline Slot 2017
6	Welbevinden en betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang. Implicaties voor het monitoren van kwaliteit	Ferre Laevers 2016
7	Child care quality in the Netherlands: From quality assessment to intervention (proefschrift)	Katrien Helmerhorst 2014
8	Early childhood education and care in the Netherlands. Quality, curriculum, and relations with child development	Pauline Slot 2014
9	Kwaliteit van babyopvang. Een literatuurstudie	Harriet Vermeer & Marleen Groeneveld 2017
10	Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: Doelstellingen en kwaliteitscriteria	Marianne Riksen-Walraven 2004
11	Tijd voor kwaliteit in de kinderopvang	Marianne Riksen-Walraven 2000
Talentontwikkeling		
1	Executive functioning and school adjustment: The mediational role of pre-kindergarten learning-related behaviors	Tyler R. Sasser, Karen L. Bierman en Brenda Heinrichs 2015
2	Activity settings and daily routines in preschool classrooms: Diverse experiences in early learning settings for low-income children	Allison Sidle Fuligni, Carollee Howes, Yiching Huang, Sandra Soliday Hong en Sandraluz Lara-Cinisomo 2012
3	Mealtimes in Head Start pre-k classrooms: examining language-promoting opportunities in a hybrid space	Erica M. Barnes, Jill F. Grifenhagen en David K. Dickinson 2019
4	Use your words: The role of language in the development of toddlers' self-regulation	Claire Vallotton en Catherine Ayoub 2011
5	Working with toddlers in child care: Practitioners' beliefs about their role	Donna Berthelsen en Joanne Brownlee 2006
6	From External Regulation to Self-Regulation: Early Parenting Precursors of Young Children's Executive Functioning	Annie Bernier, Stephanie M. Carlson en Natasha Whipple 2011
7	Developmental changes in infants' and mothers' pathways to achieving joint attention episodes	Margaret Loy, Elise Frank Masur en Janet Olson 2018

8	Daniel Stern: Microanalysis and the Empirical Infant Research Foundations	Beatrice Beebe 2017
9	De 1e 1000 dagen: het versterken van de vroege ontwikkeling. Een literatuurverkenning ten behoeve van gemeenten	Symone Detmar en Marianne de Wolff 2019
10	Nonsense, common sense, and science of expert performance: Talent and individual differences	Phillip L. Ackerman 2014

Onderlinge interacties

1	Caregiver involvement in infant peer interactions: Scaffolding in a social context	Shannon Williams, Ann Mastergeorge en Lenna Ontai 2010
2	Using a group-centered approach to observe interactions in early childhood education	Saskia van Schaik, Paul Leseman en Mariëtte de Haan 2018
3	Two-to-three-year-old children's interactions with peers in child-care centres: Effects of spatial distance to caregivers	Alain Legendre en Dominique Munchenbach 2011
4	Measuring interaction skills of caregivers in child care centers: Development and validation of the Caregiver Interaction Profile Scales	Katrien Helmerhorst, Marianne Riksen-Walraven, Harriet Vermeer, Ruben Fukkink en Louis Tavecchio 2014
5	Training early childhood educators to promote peer interactions: Effects on children's aggressive and prosocial behaviors	Lisa-Christine Girard, Luigi Girolametto, Elaine Weitzman en Janice Greenberg 2011
6	"Kijk eens wat ik kan!" Sociale praktijken in de interactie tussen kinderen van 4 tot 8 jaar in de buitenschoolse opvang	Nynke van der Schaaf 2016
7	Explicit reasoning, creativity and co-construction in primary school children's collaborative activities	Sylvia Rojas-Drummond, Nancy Mazon, Manuel Fernandez en Rupert Wegerif 2006
8	Probleembesprekingen met samenwerkende kleuters	Frans Hiddink 2019
9	Use and development of speech acts in different contexts in pre-school classrooms	Marjolein Deunk 2009
10	Examining the role of teacher presence and scaffolding in preschoolers' peer interactions	Ibrahim H. Acar, Soo-Young Hong en Chaorong Wu 2017

Autonomie kind

1	How to Play without Toys? A Playwork Experimentation in Paris	Baptiste Besse-Patin 2018
2	Pedagogical quality of after-school care: Relaxation and/or enrichment?	Ruben Fukkink en Marianne Boogaard 2020
3	Autonomy, Fairness and Active Relationships: Children's Experiences of Well-being in Childcare	Emma Cooke, Michelle Brady, Cheryl Alipio en Kay Cook 2019
4	Pedagogical tact. Knowing what to do when you don't know what to do	Max van Manen 2014/2015
5	A professionalisation programme towards children's risk-taking in play in childcare contexts: moral friction on developing attitudes and collegial expectations	Martin van Rooijen en Gaby Jacobs 2019
6	Tijd voor pedagogiek: Over de pedagogische paragraaf in onderwijs, opleiding en vorming	Gert Biesta 2015
7	The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior	Edward L. Deci en Richard M. Ryan 2000
8	Activity settings and daily routines in preschool classrooms: Diverse experiences in early learning settings for low-income children	Allison Sidle Fuligni, Carollee Howes, Yiching Huang, Sandra Soliday Hong en Sandraluz Lara-Cinisomo 2012
9	From External Regulation to Self-Regulation: Early Parenting Precursors of Young Children's Executive Functioning	Annie Bernier, Stephanie M. Carlson en Natasha Whipple 2011

10	How to support toddlers' autonomy: A qualitative study with child care educators	Marilena Côté-Lecaldare, Mireille Joussemet en Sarah Dufour 2016
11	Proefschrift: Exploring childcare spaces. Young children's exploration of the indoor play space in center-based childcare	Ine van Liempd 2018
12	General comment No. 17 on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts	UN Committee on the Rights of the Child 2013

Bso

1	"Kijk eens wat ik kan!" Sociale praktijken in de interactie tussen kinderen van 4 tot 8 jaar in de buitenschoolse opvang	Nynke van der Schaaf 2016
2	Pedagogical quality of after-school care: Relaxation and/or enrichment?	Ruben Fukkink en Marianne Boogaard 2020
3	A professionalisation programme towards children's risk-taking in play in childcare contexts: moral friction on developing attitudes and collegial expectations	Martin van Rooijen en Gaby Jacobs 2019

Bijlage 2

Alle wetenschappelijke bronnen 2020

	Titel	Auteur
1	Caregiver involvement in infant peer interactions: Scaffolding in a social context	Shannon Williams, Ann Mastergeorge en Lenna Ontai 2010
2	Using a group-centered approach to observe interactions in early childhood education	Saskia van Schaik, Paul Leseman en Mariëtte de Haan 2018
3	Two-to-three-year-old children's interactions with peers in child-care centres: Effects of spatial distance to caregivers	Alain Legendre en Dominique Munchenbach 2011
4	Measuring interaction skills of caregivers in child care centers: Development and validation of the Caregiver Interaction Profile Scales	Katrien Helmerhorst, Marianne Riksen-Walraven, Harriet Vermeer, Ruben Fukkink en Louis Tavecchio 2014
5	Training early childhood educators to promote peer interactions: Effects on children's aggressive and prosocial behaviors	Lisa-Christine Girard, Luigi Girolametto, Elaine Weitzman en Janice Greenberg 2011
6	"Kijk eens wat ik kan!" Sociale praktijken in de interactie tussen kinderen van 4 tot 8 jaar in de buitenschoolse opvang	Nynke van der Schaaf 2016
7	Explicit reasoning, creativity and co-construction in primary school children's collaborative activities	Sylvia Rojas-Drummond, Nancy Mazon, Manuel Fernandez en Rupert Wegerif 2006
8	Probleembesprekingen met samenwerkende kleuters	Frans Hiddink 2019
9	Use and development of speech acts in different contexts in pre-school classrooms	Marjolein Deunk 2009
10	Examining the role of teacher presence and scaffolding in preschoolers' peer interactions	Ibrahim H. Acar, Soo-Young Hong en Chaorong Wu 2017
11	How to Play without Toys? A Playwork Experimentation in Paris	Baptiste Besse-Patin 2018
12	Pedagogical quality of after-school care: Relaxation and/or enrichment?	Ruben Fukkink en Marianne Boogaard 2020
13	Autonomy, Fairness and Active Relationships: Children's Experiences of Well-being in Childcare	Emma Cooke, Michelle Brady, Cheryl Alipio en Kay Cook 2019
14	Pedagogical tact. Knowing what to do when you don't know what to do	Max van Manen 2014/2015
15	A professionalisation programme towards children's risk-taking in play in childcare contexts: moral friction on developing attitudes and collegial expectations	Martin van Rooijen en Gaby Jacobs 2019
16	Tijd voor pedagogiek: Over de pedagogische paragraaf in onderwijs, opleiding en vorming	Gert Biesta 2015
17	The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior	Edward L. Deci en Richard M. Ryan 2000
18	Executive functioning and school adjustment: The mediational role of pre-kindergarten learning-related behaviors	Tyler R. Sasser, Karen L. Bierman en Brenda Heinrichs 2015
19	Activity settings and daily routines in preschool classrooms: Diverse experiences in early learning settings for low-income children	Allison Sidle Fuligni, Carollee Howes, Yiching Huang, Sandra Soliday Hong en Sandraluz Lara-Cinismo 2012
20	Mealtimes in Head Start pre-k classrooms: examining language-promoting opportunities in a hybrid space	Erica M. Barnes, Jill F. Grifenhagen en David K. Dickinson 2019

21	Activity settings in toddler classrooms and quality of group and individual interactions	Carolina Guedes, Joana Cadima, Teresa Aguiar, Cecília Aguiar en Clara Barata 2020
22	Use your words: The role of language in the development of toddlers' self-regulation	Claire Vallotton en Catherine Ayoub 2011
23	Working with toddlers in child care: Practitioners' beliefs about their role	Donna Berthelsen en Joanne Brownlee 2006
24	From External Regulation to Self-Regulation: Early Parenting Precursors of Young Children's Executive Functioning	Annie Bernier, Stephanie M. Carlson en Natasha Whipple 2011
25	Developmental changes in infants' and mothers' pathways to achieving joint attention episodes	Margaret Loy, Elise Frank Masur en Janet Olson 2018
26	Daniel Stern: Microanalysis and the Empirical Infant Research Foundations	Beatrice Beebe 2017
27	De 1e 1000 dagen: het versterken van de vroege ontwikkeling. Een literatuurverkenning ten behoeve van gemeenten	Symone Detmar en Marianne de Wolff 2019
28	Nonsense, common sense, and science of expert performance: Talent and individual differences	Phillip L. Ackerman 2014
29	How to support toddlers' autonomy: A qualitative study with child care educators	Marilena Côté-Lecaldare, Mireille Joussemet en Sarah Dufour 2016
30	Proefschrift: Exploring childcare spaces. Young children's exploration of the indoor play space in center-based childcare	Ine van Liempd 2018
31	General comment No. 17 on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts	UN Committee on the Rights of the Child 2013
32	Ontwikkelingen in de kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang op basis van de gecombineerde metingen 2017-2019	Pauline Slot, IJsbrand Jepma, Paulien Muller, Bodine Romijn, Celeste Bekkering en Paul Leseman 2019
33	Overview of European ECEC curricula and curriculum template	Kathy Sylva, Katharina Ereky-Stevens en Ana-Maria Aricescu 2015
34	European Framework of Quality and Wellbeing Indicators	Thomas Moser, Paul Leseman, Edward Melhuish, Martine Broekhuizen en Pauline Slot 2017
35	Welbevinden en betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang. Implicaties voor het monitoren van kwaliteit	Ferre Laevers 2016
36	Child care quality in the Netherlands: From quality assessment to intervention (proefschrift)	Katrien Helmerhorst 2014
37	Early childhood education and care in the Netherlands. Quality, curriculum, and relations with child development	Pauline Slot 2014
38	Kwaliteit van babyopvang. Een literatuurstudie	Harriet Vermeer & Marleen Groeneveld 2017
39	Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: Doelstellingen en kwaliteitscriteria	Marianne Riksen-Walraven 2004
40	Tijd voor kwaliteit in de kinderopvang	Marianne Riksen-Walraven 2000

Bijlage 3 Praktijkvoorbeelden

Titel	Onderwerp	Publicatiedatum
BSO 8+	autonomie kind	Publicatiedatum: Januari 2021
Bankgesprek	onderlinge interacties	Publicatiedatum: December 2020
Dicht bij de baby	onderlinge interacties	Publicatiedatum: December 2020
Boerderij en dino's	onderlinge interacties	Publicatiedatum: December 2020
Eigen pestprotocol en kinderraad	autonomie kind	Publicatiedatum: December 2020
Woordweb	autonomie kind	Publicatiedatum: December 2020
Waardevolle belevenissen	talenten ontdekken en ontwikkelen	Publicatiedatum: December 2020
Pijlers en coaches	talenten ontdekken en ontwikkelen	Publicatiedatum: Oktober 2020
Kidsclub	pedagogische kwaliteit	Publicatiedatum: November 2020
Autonomie tijdens het eetmoment	pedagogische kwaliteit	Publicatiedatum: September 2020
De gezonde locatie van de toekomst	talenten ontdekken en ontwikkelen	Publicatiedatum: September 2020
Talentgesprekjes	talenten ontdekken en ontwikkelen	Publicatiedatum: September 2020
Babytuinen	autonomie kind	Publicatiedatum: September 2020
Meespelen in een spel dat al gespeeld wordt	onderlinge interacties	Publicatiedatum: September 2020
Autonomie tijdens het eetmoment	autonomie kind	Publicatiedatum: September 2020
Loose parts	talenten ontdekken en ontwikkelen	Publicatiedatum: Augustus 2020
Schattenmanden	talenten ontdekken en ontwikkelen	Publicatiedatum: Augustus 2020

Bijlage 4 Samenstelling ontwikkelteams 2020

Hieronder de samenstelling van de ontwikkelteams 2020.

Autonomie van het kind

Pedagogisch professionals: Larissa Barten, De Geheime Tuin; Georgette Boehmer, Wonderland kinderopvang; Marieke Grijpink, SWKgroep; Linda Gul, Kinderopvang Mundo; Anita Hoeven, Okidoki; Simone den Hollander, GO! Kinderopvang; Suzanne Plaisier, SDK-kinderopvang; Elise Rip, De Regenboog; Marloes Sonder, Humankind; Rosemarie Wesseling, Partou.

Onderzoeker: Martin van Rooijen, Universiteit voor Humanistiek

Onderlinge interacties

Pedagogisch professionals: Vera Copini, SKDD; Mara van Eekeren, KleinenCo; Inge de Graaf, Stichting Kwest; Els Koldenhof, DAK; Joke Schreuder, Solidoe; Jolanda Terlien, Kindervilla-Oldemarkt; Ellen Quakernaat, De Melkfabriek; Su'en Verweij, KindeRdam.

Onderzoekers: Frans Hiddink, NHL Stenden Hogeschool; Rosanne Sluiter, UvA

Talentontwikkeling

Pedagogisch professionals: Jantine van Baaren, de Schoor; Laurie Broekhuizen, CompaNanny; Nathalie Camacho, SKA; Monique Grooff, Kappio; Marielle de Groot, Zonnekinderen; Jessica Linting, Junis; Marco Reumkes, Humankind; Martine Terstegen, FloreoKids.

Onderzoeker: Cathy van Tuijl, Hogeschool Saxion.

BSO

Pedagogisch professionals: Jan Maarten Dank, KindeRdam; Jeneska Ekkelenkamp, Columbus junior; Margriet Hofstee, Zonnekinderen; Ati Ipshording, Kibeo; Angela Kok, Komkids; Judith Lechner, HuisdeB; Annemiek Vermunt, BSO Oog in Al; Jos van Zutphen, Speelleercentrum de Wijde Wereld; IJsbrand Jepma, Sardes.

Onderzoeker: Annemiek Veen, Kohnstamm Instituut.

**Expertisecentrum
Kinderopvang**
Pedagogische kwaliteit